

Mot bättre vetande

av Lennart Sjöberg

Landets psykologprofessorer vet mycket väl att psykologverksamheten vid domstolar och socialbyråer i stor utsträckning saknar vetenskaplig grund och närmast är att beteckna som ren vidskepelse. Men de gör inget åt detta. Varför?

Svenska domstolar och andra myndigheter anlitar psykologer med s.k. dynamisk-psykologisk inriktning för utredningar som läggs till grund för livsavgörande beslut. Det kan gälla domar eller socialnämnders beslut om omhändertagande av barn.

Självklart skall sådana viktiga beslut grundas på bästa möjliga information, och när det är fråga om vetenskapligt högt utbildade experter, skall deras omdömen givetvis grundas på ett vetenskapligt underlag som står sig i ljuset av den internationella forskningen på området. Om detta inte är fallet, har samhället med sina

universitet och de ledande forskarna ett system som skall träda i funktion och peka på de missförhållanden som råder.

Hur är det i vårt land? Fungerar detta system som det är tänkt? Låt oss se närmare på psykologutbildning och psykologverksamhet.

Psykologutbildningen i Sverige baseras i stor utsträckning på föräldrade lärobildningar som bevisats vara felaktiga och leda till ineffektiva eller rentav skadliga former av behandling. Utbildningen smeker fördomar och vanföreställningar medhårs och skapar hos dem som genomgår den gehör för en idé om den kliniska

psykologens omnipotens, d.v.s. att det finns en sorts psykologkompetens som omfattar alla typer av mänsklig och social problematik och att denna grundas i dynamisk teori och klinisk erfarenhet, samt egenerapi.

Idén med egenerapi är att den skall göra psykologen motståndskraftig mot diverse mänskliga felhandlingar och tendenser och göra honom eller henne speciellt skickad att avge orakelbetonade intuitiva omdömen om sina medmänniskor. Men ingen forskning finns som stödjer dessa enorma anspråk.

Eftersom dynamisk terapi enbart har placeboeffekter (mera därom se-

nares) finns det ingen som helst anledning att anta att psykologernas egen terapi skulle göra dem bättre skickade till någonting, tvärtom. Och skulle man ställa frågan om vilka grunder ett uttalande vilar på får man antingen höra något om klinisk intuition eller någon totalt spekulativ grund för att utvärdera svaren på ett projektivt test. Mot denna subjektivism står logisk analys som effektivt utvecklas av Scharnberg [50].

Finns någon vetenskaplig grund för den dynamiska psykologin?

Läget i svensk psykologutbildning och psykologverksamhet är ett helt annat än det man kunde inbilla sig från enbart kunskap om utanverken [55].

Psykologutbildningen saknar i många avseenden kontakt med den moderna forskningen som bedrivs vid universiteten. Professorernas inflytande över och intresse för denna utbildning är marginellt. I stället har utbildningen lagts på s.k. dynamisk grund, d.v.s. psykoanalysen eller någon av dessa moderna efterföljare.

Men är inte detta helt OK? Är inte psykoanalysen en banbrytande utveckling inom psykologi och psykiatri som visat på många betydelsefulla sanningar?

Grunderna för den psykodynamiska verksamheten är vetenskapligt ytterst dubiösa. Debatten om Freud är extremt omfattande [5; 6; 7; 11; 19; 31; 32] och alltfler ställer sig numera tvivlande till sanningshalten i hans påstådda "observationer" [45; 46].

I Freuds skrifter finns många motsägelser och hisnande spekulationer. Hans upptagenhet med sexuella beteenden som förklaring till "hysteri" och andra neurotiska problem förefaller egendomlig och stereotyp; onani och "latent homosexualitet" är favoritförklaringar till det mesta. Ka-

strationsångest och Oidipuskomplex är emellertid enbart spekulationer och hans syn på den kvinnliga utvecklingen verkar minst sagt ensidig.

Freuds syn på hur vetenskaplig kunskap kan baseras på kliniska iakttagelser var likaledes mycket ensidig. Den experimentella metoden är och förblir nödvändig för att etablera t.ex. terapi effekter - se Grünbaums utomordentlig inträngande vetenskapsteoretiska analys av psykoanalysen [19].

Psykoterapi och dess effekter är värda ett särskilt omnämnande. Forskningen har funnit att de flesta former av samtalsterapi har likartade, modesta, effekter [51]. Det verkar som om det handlar om suggestionseffekter och kanske effekter av att få "tala ut" och känna ett visst socialt stöd.

Psykodynamisk terapi av den ena eller andra formen har inte påvisats ha unika effekter utöver detta; något förenklat kan man alltså säga att det enbart handlar om placeboeffekter, om sockerpiller. Svartberg och Stiles visade i en meta-analys av 19 studier att korttids psykodynamisk terapi visserligen hade effekt, men att denna i viss mån förklarades över tid och var mindre än effekterna av kognitiv terapi och beteendeterapi [58].

För mera bestående effekter måste man använda sig av olika former av beteendeterapi och kognitiv terapi. En sammanställning av 150 undersökningar av psykoterapi med barn och ungdom [68] visade nyligen att 1. Beteendeterapi är klart bättre än andra, inklusive dynamiska, metoder. 2. Psykologutbildade terapeuter gav sämre resultat än terapeuter utan sådan utbildning.

Detta är sannerligen resultat som går helt emot den psykologutbildning som svenska universitet ger.

Härtill kommer att den dynamiska terapin oftast är mycket, mycket dyrare än den mera effektiva beteendeterapin. Detta är resultat som alltså påvisats i omfattande forskning, och de har onekligen viktiga praktiska implikationer. Men de har även mycket viktiga teoretiska implikationer. Om inte dynamisk terapi har de effekter som påstås är det onekligen något fel med den bakomliggande teorin.

Ta Freuds påståenden om symtoms substitution. Denna idé går ut på att psykiska problem och problembeteenden är "symtom" på någon bakomliggande problematik, en "omedveten konflikt". Om man lyckas behandla bort symtomet med beteendeterapi har man ju inte avlägsnat den verkliga orsaken, enligt Freud, och i stället borde ett annat, och kanske mycket värre, symtom uppkomma. Men forskningen visar att symtoms substitution inte förekommer [57]. Om man behandlar t.ex. sängvätning med en form av beteendeterapi försvinner sängvätningen, allt blir bättre i barnets värld, och några andra problem dyker inte upp i stället [36].

Falska minnen

Den uppblussande debatten om påstådda minnen av det som varit bortträngt, med åtföljande katastrofala konsekvenser för många familjer [39], speciellt i USA, har ett nära samband med Freud och psykoanalysen, som övertygande påvisats av Crews [7]. Att det finns minnen som bortträngs i psykoanalytisk mening är emellertid fortfarande, efter 100 år, kontroversiellt och inte vetenskapligt bevisat [20; 21; 25; 29; 30; 43; 69], även om många kliniker, inklusive en ordförande i amerikanska psykologförbundet [13], tycks ha en bergfast tro

på saken. I en aktuell översikt säger Bowers och Farvolden [2] att bortträngning, om det finns, är ett sällsynt fenomen och att

"Många kliniker, från Freud och framåt, har allvarligt underskattat suggestionens effekt på minnen och trosföreställningar. Denna underskattning har gjort vuxna patienter sårbara för suggererade hågkomster av sexuella övergrepp under barndomen."

(sid 355).

Aktuella surveyundersökningar i USA och Storbritannien har visat att en betydande andel av de terapeuter som besvarade frågorna använde sig av suggererande tekniker för att producera "minnen" [41; 42]. Svartsprocenten var mycket låg i den sistnämnda undersökningen, 22 procent, och det finns nog anledning att tro att de som inte svarade var rädda att exponera metoder som kunde kritiseras. Terapeuterna tycks vara mycket obenäma att ge forskare insikt i den verksamhet de bedriver [1].

Tron på bortträngning är numera en mycket vanlig "sunt förnuft"-uppfattning och den sprids även av svenska psykologer, t.ex. av Christianson [3]. Det är faktiskt ingen enkel sak att bevisa att bortträngning existerar [22].

Ta ett fall som Christianson ofta åberopar. En svensk kvinna blev våldtagen och misshandlad till medvetlöshet; när hon vaknade upp hade hon glömt händelsen och minnet av den kom tillbaka först senare. Är detta ett fall av bortträngning eller är det ett fall av hjärnskada? Ingen vet.

Den "rituella satanismen"

Den mest extrema och sensationella formen av återuppväckta "minnen" av övergrepp rör rituell satanism [37]. Är det något att tro på? USA:s polis-

myndigheter uppger sig aldrig ha kunnat belägga något fall av satanism [28].

Även om det finns sådana sekter som är skickliga på att dölja sin verksamhet är det mycket svårt att tro att inte något fall skulle ha avslöjats. Det tycks röra sig om en vandringshistoria av typ råttan i pizzen. Något liknande tycks gälla odokumenterade påståenden av Christiansson om att seriemördare i USA praktiskt taget i samtliga fall utsatts för sexuella övergrepp i barndomen.

Satanismen tycks vara en sorts sista utväg för dem som i minnesterapi inte funnit någon förbättring utan snarare starkt försämrat tillstånd [37]. Om patienten inte blir bättre av att "minnas" sexuella övergrepp inom familjen så måste orsaken vara att något ännu värre har hänt. Satanismen "upptäcks" alltid i terapi.

Tron på satanism tycks vara en modern, sekulariserad, form av tron på häxor som ledde till många tragedier där barnvittnen spelade en viktig roll [4; 23]. I Sverige var förhållandena likartade [56]. Den aktuella situationen i Sverige har likaledes relaterats till häxrättegångarna i svunnen tid [38].

Loftus har visat att det är mycket enkelt att suggerera fram falska minnen. Barn kunde t.ex. fås att "minnas" att de blivit borttappade på ett varuhus några år tidigare. Efter en inledande tveksamhet kom de att omfatta dessa pseudominnen med stor tilltro. Experimentella forskare har rapporterat liknande resultat [27].

Neisser och Harsch bad studenter rapportera skriftligt de exakta omständigheter under vilka de fick höra om Challengerkatastrofen 1986 [34]. Efter 3 år ombads de ge samma rapport igen. Åtskilliga hade gjort stora ändringar i sin historia, och de var

likafullt helt säkra på sin sak och kunde inte tro sina ögon när de konfronterades med sin ursprungliga version.

En förhørsledare med tålmod och makt kan nog få barn att "minnas" i stort sett vad som helst, och även att börja fabulera om egna fantastiska tillägg, kanske för att behaga förhørsledaren och kanske för att motverka en inre gnagande tveksamhet och smärtan av ett dåligt samvete.

Upprepade förhör av ett vittne tycks kunna leda till att vittnet upplever allt större säkerhet i sin uppgifter, utan att dessa samtidigt blir mera rättvisande [53]. Ju mera säker ett vittne är på sin sak, desto mera trovärdig är han eller hon i andras ögon, men sambandet mellan vittnets säkerhet och korrektheten i vittnesmålet är mycket svagt (om än positivt) [40].

"Barn ljuger inte"

Den enkla klyschan "barn ljuger inte" [8] är kanske ett uttryck för ett missriktat försök att "stå på barnens sida", men resultatet kan bli katastrofalt för alla inblandade om oskyldiga fälls. Barn är maktlösa och svaga, och lögn är den svages försvar mot förtryck. Hur skall ett barn kunna förutse vad en daghemsföreståndarinna kan göra med de svar som pressas fram?

Att ha medverkat vid något så förnedrande och pinsamt som produktion av porrfilm kan vara något man helst inte vill tala om, och det är enkelt att i stället säga att man inte minns – därmed inte sagt att detta är vad som faktiskt hänt i de aktuella fall som beskrivits i pressen, bara att det är en möjlig hypotes och att det inte är enkelt att belägga bortträngning i psykoanalysens mening.

Den tillämpade kliniska psykologin håller på att spricka upp i fogarna

på grund av de enorma motsättningar som skapats av minnesterapin och debatten om den. False Memory Syndrome Foundation (FMSF) har lyckats mobilisera många skickliga och engagerade forskare (Loftus, Offshe, Crews m fl).

På ett par år har ett tiotal böcker publicerats som går till attack mot minnesterapeuterna. Dessa böcker är också i flera fall mycket skickligt skrivna och väl argumenterade. I vissa uppmärksammade rättsfall har FMSF och närstående forskare lyckats få resning och frikännanden. Skadeståndsprocesser har börjat drivas mot minnesterapeuter.

Ett starkt hot har utvecklats mot psykologins kärnverksamhet: psykoterapi. De fackliga organen börjar nu agera och gå till motangrepp.

Psykologin har, sägs det, aldrig i modern tid hävdats att minnet är perfekt; tvärtom är det en allmänt omfattat uppfattning bland minnesforskare att minnet är i hög grad en fråga om konstruktion och att falska minnen är vanliga.

Mot detta kan hävdas att få trots något annat, men att det inte handlar om vad minnesforskare anser utan om naiva föreställningar bland kliniker, som onekligen ofta tycks tro på minnet som ett fotografi.

Framväxten av minnesterapin visar på bristen på spärrar mot vissa former av svärmisk övertro hos terapeutetablissemangen (jämför t.ex. Janovs på 70-talet så populära primal-skricksterapi och andra dagsländor).

Kritikerna av minnesterapin har i sina led tyvärr en del personer som förletts till alltför extrema uttalanden. Men ändå, att förneka att tragedier framkallats av minnesterapeuter torde vara ett hopplöst företag, liksom det är omöjligt att helt friskriva professionella terapeuter från dessa

excesser. Kritikernas mission framstår i mina ögon fortfarande som ytterst angelägen och i allt väsentligt riktig.

Projektiva test

En annan problematik har vi i de projektiva testen som har utvecklats inom den dynamiska skolan. Kända internationella exempel är Rorschach och TAT. I Sverige har vi egna varianter i Ericametoden som ofta används inom barndiagnostiken och DMT, ett test som har använts för urval inom arbetspsykologiska tillämpningar och som fått en enorm uppmärksamhet i media.

DMT har kommit att spela en speciellt viktig roll eftersom testet med åren har blivit något av ett nationalmonument. I de mest skilda sammanhang stöter man på testet och kritiska synpunkter [54] möts med en blandning av häpnad och misstro. Testet har helt enkelt kommit att bli en grundbult i propagandan för dynamisk psykologi.

Försvunna data

Testet har påståtts kunna predicera haverier inom flygvapnet. Piloter som vid testning inför antagningen till FV har visat sig vara "DMT-belastade" påstås sedan haverera med stor sannolikhet. En doktorsavhandling framlades vid Lunds universitet år 1978 och enligt denna skulle det finnas ett starkt samband [35] mellan testresultat och haverier.

För några år sedan fick jag i uppdrag av FOA och FV att närmare studera de grupper av piloter som genomgått testet i slutet av 60-talet – det visade sig då att data plockats bort ur arkiven! Trots stora ansträngningar har det varit omöjligt att finna data eller ta reda på hur de kan ha försvunnit.

” Psykologutbildningen i Sverige baseras i stor utsträckning på föräldrade lärobildningar som bevisats vara felaktiga och leda till ineffektiva eller rentav skadliga former av behandling.

Utländska erfarenheter av testet tyder inte på att det har något nämnvärt samband med pilotförmåga - det är bara skandinaviska undersökningar som sambandet är tydligt. Ett troligt skäl till detta är att testets konstruktörer har haft tillgång till facit när de utvärderade resultaten. Detta har klart angivits i en annan, likaledes ofta citerad, undersökning av sambandet mellan testet och olycksbenägenhet hos yrkeschaufförer [61; 62]. Liknande misstankar kan man ha om Rorschachprotokollens utvärdering i en "klassisk" svensk studie av ungdomsbrottslingar [26].

Det är pinsamt uppenbart att det är hur enkelt som helst att lägga tolkningen av testdata tillrätta när man väl vet facit för en person. Validering av test får inte gå till på det sättet. Ändå har man lyckats bygga upp en mediamyt och troligen skapat stora privatförmögenheter på denna grundval.

Testet används idag av drygt 10% av rekryteringskonsulterna i Stockholm - inte en enda av dem hade gjort någon uppföljning av testets tillförlitlighet för urval i dessa "civila" sammanhang. Vid förfrågan hänvisar de till de arbeten jag just citerat. En grundlig genomgång av testets empiriska och teoretiska status kommer inom kort att presenteras.

Subjektiva psykologbedömningar

Intuitiva omdömen av psykologer har befunnits sakna giltighet; enkla sammanvägningar av ett objektiva dataunderlag är mycket bättre [9; 16; 17; 33]. Detta är något som inte är unikt för just psykologer [63] utan för alla former av professionella omdömen som inte är baserade på en god teori och får snabb och tydlig återkoppling så att inlärning kan äga rum [52].

Kliniska psykologer och psykiatriker gör mycket ofta anspråk på att kunna göra subtila sammanvägningar av komplexa dataunderlag, men forskningen på området visar att detta är rent önsketänkande från deras sida [12; 67]. Diagnostiska bedömningar uttrycker en enkel likhetsregel [14], eller vad Kahneman och Tversky kallat representativitet [64].

Detta innebär i sin tur att man helt felbedömer diagnoserna om bedömningar görs av personer ur en annan population än den man baserar sin erfarenhet på. Ett symptom kan vara diagnostiskt i en population av patienter, som en klinisk psykolog arbetat med, utan att vara upplysande i en grupp av normala personer, som han eller hon möter inom ett annat arbetsområde, t.ex. vid olika former av rättsliga prövningar.

Motstridiga bedömningar

Här finns en av nycklarna till varför klinikerna patologiserar sina (normala) medmänniskor. I samband med skadeståndskrav och dylikt kan givetvis ännu högre förekomst av psykopatologi komma att diagnosticeras [44]. Expertis på ett område, klinisk psykologi, leder inte till expertis på ett annat som vittnespsykologi - expertkunskaper och expertförmåga är inte överförbara mellan områden [15].

Vittnespsykologin har i Sverige utvecklats till en specialistdisciplin genom Trankells [59; 60] och Holgersons [24] arbete.

Justitierådet Gregow ställer sig i en artikel [18] skeptisk till psykologiskt stöd för bevisvärdering och räknar i stället upp ett antal "objektiva" kriterier på utsagor, som domstolarna borde använda (logisk konsistens, förekomst av detaljer etc). Artikeln innehåller flera träffande iakttagelser, t ex:

"Psykologer som anlitas i incestmål tycks ofta visa stor säkerhet i sina slutsatser. Uttalandena har många gånger varit påfallande kategoriska. Samtidigt förekommer det, då mera än en psykolog anlitas, att de gör olika bedömningar."

(Sid. 512)

Noteras kan att Gregow anser att utsagor av psykologer som behandlar målsäganden inte bör tillmätas större betydelse och att han är mycket skeptisk till förekomsten av återvunna minnen - sådana kan inte läggas till grund för en fällande dom enligt Gregows uppfattning.

Denna auktoritativa artikel av en domare i högsta domstolen är på många sätt balanserad och sympatisk. Slutsatsen blir ändå diskutabel - se Scharnbergs ingående diskussion [47]. De psykologer som skall anlitas i mål av denna typ (incestmål) är enligt Gregow barnpsykologer och barnpsykiatriker, medan vittnespsykologisk expertis inte tycks anses vara av större värde vid bevisvärderingen.

Men alternativet, den "objektiva" bevisvärderingen som domstolen själv har att utföra, är inte betryggande.

Dels finns många exempel på att svenska domstolar anfört skäl för sina slutsatser som är minst sagt svaga [38; 48; 49]. Om t.ex. en målsägande gråter under förhör i rätten tycks detta bidra till att starkt öka hennes trovärdighet - men uppenbart kan starka emotioner även bero på att man lämnat osanna uppgifter om en nära anhörig.

Dels finns det en livaktig internationell vittnespsykologisk forskning om bevisvärdering och utsagors sanningsvärde [65; 66]. Det är svårt att avslöja en lögnare - de flesta tror sig om att ha en god sådan förmåga men ytterst få har den [10]. Sakkunskap

inom området skulle kunna tillföra domstolarna betydande kompetens - det är tragiskt om en strid mellan psykologfraktioner ger juristerna känslan att alla psykologer pratar i nattmössan.

Ty det finns psykologer och psykologer. De psykologer som mer eller mindre aningslöst sysslar med subjektiva bedömningar tycks inte veta, eller inte bry sig om, att det helt saknas forskning som stödjer de kraftfulla slutsatser som de ständigt redovisar.

Den dynamiska kliniska psykologin har gjort ett katastrofalt misstag när man lämnade den speciella kliniska miljö där dessa metoder utvecklats och använts, kanske med viss framgång, och gav sig in i att ställa diagnoser av betydelse i domstolars eller socialbyråers konkreta beslut om människors liv. Förtroendet för deras verksamhet vittrar bort, skadeståndsrättegångarna blir allt fler [13].

Akademiernas tystnad

Man kan undra varför denna egendomliga och inskränkta begreppsvärld, i grunden spekulativ och utan empirisk grund och med åtskilliga inslag som verkar vara ren humbug, kunnat få ett så fast grepp över svensk psykologutbildning. Och man kan undra varför inte forskarna reagerat utan passivt låtit det ske.

Det är en fråga som har sina historiska svar men jag skall inte gå in på dem i detta sammanhang. I ett litet land som Sverige är det tyvärr ofta några få personer som sätter sin prägel på en verksamhet, och den kan därför råka hamna litet var som helst, efter dessa personers tycke och smak. Det är mera fruktbart att diskutera vilket ansvar forskarna har och varför de inte lever upp till det.

Vad är en professors skyldigheter?

Givetvis krävs forskning och undervisning på hög vetenskaplig nivå, även deltagande i universitets- och forskningsvärldens administration, d.v.s. sakkunniguppdrag, uppdrag i forskningsråd o.s.v. Härom finns inte delade meningar utan det är rena självklarheter.

Men enligt min bestämda uppfattning finns det också ett och annat och vidare ansvar för att bevaka den vetenskapliga standarden hos den praktiska verksamhet som faller inom professorns kompetensområde.

Antag att kvacksalvare skulle anställas av landstingen eller domstolarna och där erbjuda tjänster som helt saknade stöd i modern forskning. Skulle vi inte vänta oss att medicinprofessorerna skulle påtala och protestera mot en sådan verksamhet? Vem skulle annars göra det? Samhället har ju inrättat universiteten just för att skapa en resurs av vetenskaplig kunskap som kan användas bl.a. för detta ändamål.

Professorerna har fått ett enormt stort förtroende av samhället. Om de inte anammar sitt vidare ansvar utan enbart tolkar sitt uppdrag i den snäva betydelsen av egen undervisning och egen forskning och administration så sviker de uppdragsgivaren och utlämnar allmänheten åt humbugsmakare.

Just detta menar jag att landets psykologiprofessorer i stor utsträckning gör. De står vid sidan och beskådar skeendet och de vet mycket väl att psykologverksamheten vid domstolar och socialbyråer i stor utsträckning saknar vetenskaplig grund och närmast är att beteckna som ren vidskepelse *men de gör inget åt detta*.

Vad kan förklara akademiernas tystnad? Kanske de faktiskt anser att allt är väl, och håller med Socialstyrelsen om att det handlar om god

”Satanismen tycks vara en sorts sista utväg för terapeuterna. Om patienten inte blir bättre (utan snarare starkt försämrade) av att ”minnas” sexuella övergrepp inom familjen så måste orsaken vara att något ännu värre har hänt.

vetenskap och beprövad erfarenhet; att mycket säkra uttalanden kan göra utifrån sådana metoder som Rorschach och Erica-metoden, och att den bakomliggande i psykoanalytiska teorin är i allt väsentligt bevisad som vetenskapligt sann? Jag bedömer det som ytterst osannolikt att de flesta som läst in sig på den relevanta forskningen har en sådan uppfattning.

Troligare är att man går in i sina elfenbenstorn och ägnar sig åt att det som ger mest utbyte, nämligen den egna forskningen. Varför skall man bråka om sådant som man ändå inte kan påverka? Professorer har ytterst liten formell makt över grundutbildningen på dagens svenska universitet; den sköts av andra. Ansvar för situationen är därför inte enbart professorernas utan det vilar också på dem som sett till att vetenskaplig kompetens och inflytande frikoppas från varandra på universitetet.

Men ändå vill jag till slut inte ge professorerna ett fribevis. Även om det är sant att de inte har formell möjlighet att styra psykologutbildningen har de en stor reell möjlighet att göra så. Deras position gör att allmänhet och politiker skulle lyssna om de bröt sin tystnad och påpekade att vi har en utbildning och psykologverksamhet som inte står i samklang med modern vetenskap. De borde besinna sitt ansvar och göra det.

Lennart Sjöberg är professor i psykologi

Referenser

- [1]. Bednar, R. L., & Shapiro, J. G. (1970). Professional research commitment: A symptom or a syndrome. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 34, 323-326.
- [2]. Bowers, K. S., & Farvolden, P. (1996). Revisiting a century-old Freudian slip - from suggestion disavowed to the truth repressed. *Psychological Bulletin*, 119, 355-380.
- [3]. Christianson, S.-Å. (1994). *Traumatiska minnen*. Stockholm: Natur & Kultur.
- [4]. Cohn, N. (1975). *Europe's inner demons*. New York: Basic Books.
- [5]. Crews, F. (1980). Analysis terminable. *Commentary*, (July), 25-34.
- [6]. Crews, F. (1995). The memory wars. Freud's legacy in dispute. New York: The New York Review of Books.
- [7]. Crews, F. (1996). The verdict on Freud. *Psychological Science*, 7, 63-68.
- [8]. Dahlström-Lannes, M. (1993, 1993-10-04). Ta bamen på allvar! *Dagens Nyheter*, p. A 4.
- [9]. Dawes, R. M., Faust, D., & Meehl, P. E. (1989). Clinical versus actuarial judgment. *Science*, 243, 1668-1674.
- [10]. Ekman, P., & O'Sullivan, M. (1991). Who can catch a liar? *American Psychologist*, 46, 913-920.
- [11]. Eysenck, H. J. (1985). *The decline and fall of the Freudian empire*. Harmondsworth: Penguin Books.
- [12]. Faust, D. (1989). Data integration in legal evaluations: Can clinicians deliver on their promises? *Behavioral Sciences and the Law*, 7, 469-483.
- [13]. Fox, R. E. (1995). The rape of psychotherapy. *Professional Psychology: Research and Practice*, 26, 147-155.
- [14]. Garb, H. N. (1996). The representativeness and past-behavior heuristics in clinical judgment. *Professional Psychology: Research and Practice*, 27, 272-277.
- [15]. Glaser, R., & Chi, M. H. (1988). Overview. In M. H. Chi, R. Glaser, & M. J. Farr (Eds.), *The nature of expertise* (pp. i-xxiii). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- [16]. Goldberg, L. R. (1968). Simple models or simple processes? Some research on clinical judgments. *American Psychologist*, 23, 483-496.
- [17]. Goldberg, L. R. (1970). Man versus model of man: A rationale plus some evidence for a method of improving clinical inferences. *Psychological Bulletin*, 73, 422-432.
- [18]. Gregow, T. (1996). Några synpunkter på frågan om bevisprövning och bevisvärdering i mål om sexuella övergrepp mot barn. *Svensk Juristtidning*, 509-523.
- [19]. Grünbaum, A. (1993). Validation in the clinical theory of psychoanalysis: A study in the philosophy of psychoanalysis. Madison, CT: International Universities Press.
- [20]. Hellblom Sjögren, L. (1995). Kan minnen förträngas? *Psykologtidningen*, (5), 19-20.
- [21]. Hellblom Sjögren, L. (1996). "Förträngda minnen" bevisar ej sexövergrepp. *Läkartidningen*, 93, 1758-1759.
- [22]. Hesselow, G. (1995, 1995-01-15). Humbug om bortträngda minnen. *Svenska Dagbladet*, p. 19-20.
- [23]. Hill, F. (1995). *A delusion of Satan*. New York: Bantam Doubleday Dell.
- [24]. Holgerson, A. (1990). Fakta i målet. Vittnespsykologins bidrag vid bedömning av sakfrågan i enskilda rättsfall. Ph.D., University of Stockholm.
- [25]. Holmes, D. S. The evidence for repression: An examination of 60 years of research. In Singer (Eds.), *Repression and dissociation*
- [26]. Humble, K., & Settergren-Carlsson, G. (1974). Unga lagöverträdare. Personlighet och relationer i belysning av projektiva metoder (SOU 1974:31). Stockholm: Allmänna Förlaget.
- [27]. Roediger, H. L., III & McDermott, K. B. (1995). Creating false memories: remembering words not presented in lists. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory and Cognition*, 21, 803-814.
- [28]. Lanning, K. V. (1989). Satanic, occult, ritualistic crime: A law enforcement perspective. *The Police Chief*, (October), 62-83.
- [29]. Loftus, E., & Ketcham, K. (1994). *The myth of repressed memory. False memories and allegations of sexual abuse*. New York: St. Martin's Press.
- [30]. Loftus, E. F. (1993). The reality of repressed memories. *American Psychologist*, 48, 518-537.
- [31]. Macmillan, M. (1991). Freud evaluated: The completed arc. Amsterdam: North-Holland.
- [32]. Macmillan, M. B. (1992). Freud and his empirical evidence. *Australian Journal of Psychology*, 44, 171-175.
- [33]. Meehl, P. E. (1954). Clinical versus statistical prediction: A theoretical analysis and a review of the evidence. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- [34]. Neisser, U., & Harsch, N. (1992). Phantom flashbulbs: False recollections

- of hearing the news about Challenger. In E. Winograd & U. Neisser (Eds.), *Affect and accuracy in recall: Studies of "Flashbulb memories"* Cambridge: Cambridge University Press.
- [35]. Neuman, T. (1978). Dimensionering och validering av percept-genesens försvarsmekanismer. En hierarkisk analys mot pilotens stressbeteende (FOA Rapport No. C 55020-H6). Stockholm: FOA.
- [36]. O'Leroy, K. D., & Wilson, G. T. (1975). *Behavior therapy. Applications and outcome*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- [37]. Ofshe, R., & Watters, E. (1994). *Making monsters: psychotherapy and sexual hysteria*. New York: Scribners.
- [38]. Öhrström, L. (1996). *Sex, lögn och terapi*. Stockholm: Norstedts.
- [39]. Pendergast, M. (1995). *Victims of memory. Incest accusations and shattered lives*. Hinesburg, Vermont: Upper Access.
- [40]. Penrod, S., & Cutler, B. (1995). Witness confidence and witness accuracy: assessing their forensic relation. *Psychology, Public Policy and Law*, 1, 817-845.
- [41]. Polusny, M. A., & Follette, V. M. (1996). Remembering childhood sexual abuse: A national survey of psychologists' clinical practices, beliefs and personal experiences. *Professional Psychology: Research and Practice*, 27, 41-52.
- [42]. Poole, D. A., Lindsay, D. S., Memon, A., & Bull, R. (1995). Psychotherapy and the recovery of memories of childhood sexual abuse; U.S. and British practitioners' opinions, practices, and experiences. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 63, 426-437.
- [43]. Pope, J., H.G., & Hudson, J. I. (1995). Can memories of childhood sexual abuse be repressed? *Psychology and Medicine*, 25, 121-126.
- [44]. Rosen, G. M. (1995). The Aleutian Enterprise sinking and posttraumatic stress disorder: Misdiagnosis in clinical and forensic settings. *Professional Psychology: Research and Practice*, 26, 82-87.
- [45]. Scharnberg, M. (1993). The non-authentic nature of Freud's observations. Vol I. The seduction theory. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- [46]. Scharnberg, M. (1993). The non-authentic nature of Freud's observations. Vol II. Felix Gattel's early Freudian cases, and the astrological origin of the anal theory. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- [47]. Scharnberg, M. (1996). Sexuella övergrepp: juristers och psykologers svårigheter att förstå varandra. *Svensk Juristtidning*.
- [48]. Scharnberg, M. (1996). Textual analysis: A scientific approach for assessing cases of sexual abuse. Vol. I: The theoretical framework, the psychology of lying, and cases of older children. Uppsala: Uppsala Studies in Education.
- [49]. Scharnberg, M. (1996). Textual analysis: A scientific approach for assessing cases of sexual abuse. Vol. II: Cases of younger children, including a case of alleged necrophilia, and the shortcomings of judicial logic. Uppsala: Uppsala Studies in Education.
- [50]. Scharnberg, M. (1996). Textual analysis: An approach for assessing the truth value of allegations of sexual abuse. *Issues in Child Abuse Accusations*, 8, 1-21.
- [51]. Seligman, M. E. P. (1994). *What you can change and what you can't*. New York: Knopf.
- [52]. Shanteau, J. (1992). Competence in experts: The role of task characteristics. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 53, 252-266.
- [53]. Shaw III, J. S. (1996). Increases in eyewitness confidence resulting from postevent questioning. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 2, 107-125.
- [54]. Sjöberg, L. (1981). Värden vid urval av flygförare. *Nordisk Psykologi*, 33, 241-248.
- [55]. Sjöberg, L. (1993). Om psykologbedömningars värde. In L. Hane (Eds.), *Rättvisan och psykologin* (pp. 47-75). Stockholm: Contra.
- [56]. Sjöberg, R. L. (1995). Child testimonies during an outbreak of witch hysteria: Sweden 1670-71. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 36, 1039-1051.
- [57]. Sloane, R. B., Staples, F. R., Cristol, A. H., Yorkston, J. J., & Whipple, K. (1975). *Psychotherapy versus behavior therapy*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- [58]. Svartberg, M., & Stiles, T. C. (1991). Comparative effects of short-term psychodynamic psychotherapy: A meta-analysis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59, 704-714.
- [59]. Trankell, A. (1972). Reliability of evidence. *Methods for analyzing and assessing witness statements*. Stockholm: Beckman.
- [60]. Trankell, A. (Ed.). (1980). *Reconstructing the past. The role of psychologists in criminal trials*. Stockholm: Norstedts.
- [61]. Transportforskningsdelegationen (1980). *Personlighet och förarutbildning. Delprojekt 1. Studier av bilförare som varit inblandade i konfliktsituationer (Rapport No. 1980:3)*. Stockholm: Transportforskningsdelegationen.
- [62]. Transportforskningsdelegationen (1982). *Personlighet och förarutbildning. Delprojekt 1. Studier av bilförare som varit inblandade i konfliktsituationer (Rapport No. 1980:3)*. Stockholm: Transportforskningsdelegationen.
- [63]. Turk, D., & Salovay, P. (1985). Cognitive structures, cognitive processes, and cognitive-behavior modification: II. Judgments and inferences by the clinician. *Cognitive Therapy and Research*, 9, 19-33.
- [64]. Tversky, A., & Kahneman, D. (1974). Judgment under uncertainty: heuristics and biases. *Science*, 185, 1124-1131.
- [65]. Undeutsch, U. (1982). Statement reality analysis. In A. Trankell (Eds.), *Reconstructing the past: The role of psychologists in criminal trials* (pp. 27-53). Stockholm: Norstedt.
- [66]. Undeutsch, U. (1989). The development of statement reality analysis. In J. C. Yuille (Eds.), *Credibility assessment* (pp. 101-120). Dordrecht: Kluwer.
- [67]. Wedding, D., & Faust, D. (1989). Clinical judgment and decision making in neuropsychology. *Archives of Clinical Neuropsychology*, 4, 233-265.
- [68]. Weisz, J. R., Weiss, B., Han, S. S., Granger, D. A., & Morton, T. (1995). Effects of psychotherapy with children and adolescents revisited: A metaanalysis of treatment outcome studies. *Psychological Bulletin*, 117, 450-468.
- [69]. Yapko, M. D. (1994). Suggestibility and repressed memories of abuse: A survey of psychotherapists' beliefs. *American Journal of Clinical Hypnosis*, 36, 163-171.